

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. д-р Светла Георгиева Калудова-Станилова – АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив

На: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, Професионално направление (шифър 8.3) „Музикално и танцово изкуство“.

Автор: Ваня Симеонова Монева, докторант към катедра „Музикален фолклор“ на факултет „Музикален фолклор и хореография“ при АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив.

Тема: „Съвременни интерпретации на песни за женски народен хор“.

Научен ръководител: проф. д-р Костадин Михайлов Бураджиев.

За процедурата по конкурса

В конкурса за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в област на висшето образование 8. Изкуства, Професионално направление 8.3 „Музикално и танцово изкуство“ за нуждите на катедра „Музикален фолклор“ при АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ участва един кандидат – Ваня Монева. Представени са всички необходими документи, съгласно Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане.

Представяне на кандидата

Ваня Монева е родена във Велико Търново. Музиката става нейно призвание още от детските ѝ години. След завършване на средно музикално образование в Русе, тя се насочва към НМА „Панчо Владигеров“, за да учи хорово дирижиране в класа на проф. Васил Арнаудов. Срещата с него предопределя творческия ѝ път. *„Преди проектът на живота ми, с новото наименование – Ваня Монева“* (както се изразява докторантът) тя е диригент на редица изяви хорови колективи в България: „Космически гласове“, „Мистерия на българските гласове“, „Женски народен хор при БНР“, хор „Алеко Константинов“ и др. Вече 28 години тя ръководи хор „Ваня Монева“. Чрез интерпретацията на партитури от водещи имена в жанра „Песни за народен хор“ тя успява да покаже *„своя творчески заряд и дълбоко познание в областта на хорово - диригентското майсторство“*. Забележителни са нейните успехи като диригент на хор в световен мащаб, регистрирала е многобройни творчески изяви в международни

фестивали, хорови конкурси, участия в проекти, филмова музика и редица изяви на наши музикални форуми. Наред с изпълнителската дейност, много важна част от нейната творческа биография е и педагогическата. За тази си дейност тя се радва на обществено признание и е носител на много престижни музикални награди: „Кристално огърлие, кристална и златна лира на СМТДБ; „Златно петолиние на СБК“; „Музикант на годината“ и много други знакови отличия.

Научна и художествено-творческа продукция

Още от пръв поглед творческата биография на Ваня Монева разкрива музикант с широк поглед и иновативни търсения в областта на хоровото изкуство. Диригент, който отразява в дейността си различни проявления на своя талант: творческа инициативност, прозорливост, високо ниво на специализирана музикална култура и знания, организаторски способности и неизчерпаема енергия. Очевидно интересът на докторанта към диригентското изкуство, особеностите на интерпретация и търсене на нов подход към многогласната фолклорна фактура го насочват в настоящата процедура и към избора на тема за дисертационен труд. Дългогодишният опит на сцена и задълбочените теоретико-практически познания са допълнителна предпоставка да се анализират и систематизират най-важните аспекти в интерпретацията на хоровата партитура - нейното художествено претворяване.

Представената теза за теоретична разработка към художествено творческата докторантура на тема „*Съвременни интерпретации на песни за женски народен хор*“, съдържа увод, три глави, заключение, библиография на ползваната литература и приложение в общ обем 107 страници. Библиографията включва 150 източника, с което докторантът показва своята информираност по проблематиката в изследването. В началото на разработката ясно и точно се подчертава мотивацията за избор на тема. Убедително са представени обекта, предмета, целта и задачите. Текстът е добре подреден като структура, с ясен и логичен изказ, с точни изводи и лични становища, изведени от хоровата практика. Този труд е осъзнат опит за прецизно анализиране проблемите в работата с народен хор от организацията му през вокално-постановъчните изисквания, стилова специфика и интерпретация. Цялостната концепция на дисертационния труд е демонстрирана и в сценичната реализация на шестте концерта. Ваня Монева заявява стройно и последователно изложение в очертаващите се две направления в изследователското поле:

а) широк поглед от общото към частното и навлизане в дълбочина на проблематиката и

б) извеждане на обобщения в подкрепа на авторската теза.

Още в началото на разработката зараждането на фолклорното хорово изкуство е проследено детайлно с много фактология, показваща еволюционното изграждане и развитие на жанра „песен за народен хор“ у нас. Разгледан е цялостният процес при комплектуване на хоровия колектив, през неговото вокално-хорово обучение, подход към хоровата партитура, спрямо изразните средства на композитора, интерпретацията с нейните същностни елементи, сценично претворяване и поведение.

Съществена част от изложението е анализа на спецификата на фолклорните хорове и систематизирането на основните постановъчни вокални и диригентски проблеми. Представен е целият процес на вокално обучение от разпяването (като основна методична единица за вокално възпитание) до достигане на съвършенство в хоровия звук. Тук много ярко е изведена ролята на диригента, неговите методически познания и практически умения за вокално възпитание на певците, изразени във всички елементи на хорово-певческата звучност и техника. Съжденията на докторанта са приносни, защото са плод на дългогодишен опит като хоров диригент. Направени са обобщени изводи, които доказват, че наравно с вокалното обучение в хоровия колектив, репертоарът и подобряващите се вокална техника и култура на звука у хористите, приобщават публиката към този жанр. Това провокира плеяда композитори, които от своя страна обогатяват фактурата на песните за народен хор с нови композиционни изразни средства. Разгледаните похвати на отделни композитори като „ярко регионални“ или „над регионални“ показват тяхната репертоарна насоченост и творческа инициативност в подхода към първообраза. Така докторантът анализира връзката и взаимозависимостта между песен - композитор - изпълнител - вокални умения - диригент и интерпретация. В подкрепа на разсъжденията е разгледан творческия път на редица изявени диригенти, основоположници в жанра, техния композиционен стил и изисквания към изпълнителската техника на фолклорните певци. Много точно са отразени диригентския и интерпретаторски почерк на водещи имена на композитори и диригенти в разглежданото изследователско поле. Докторантът доказва, че *„композиторите променят начинът на звучене на българската народна песен, поставят нов етап в нейното развитие до степен авторска, със съвременен хармоничен език, със сложна многогласна фактура и разширен диапазон.“* (с.33) Счита за много ценна информацията в тази част от разработката, така събрана и

систематизирана, тя би могла да бъде с широка практическа приложимост, което е достойнство на труда.

В хода на разработката, докторантът убедително представя задълбочено, обстойно изследване относно етапите в развитието на жанра „*обработка за народен хор*“. Дългогодишният диригентски опит му помага да представи приносно композиционния подход към фолклорния напев на различни поколения композитори, приложението на специфична композиционна техника от традицията към съвременното и обратно. Съществен е приносът на докторанта при разглеждане еволюционното развитие на фолклорното хорово музициране от една страна като усложняване на композиционния език, и от друга - работата на диригента и изпълнителите за достигане на правдива интерпретация. Тук докторантът акцентира върху композиционния подход към основния напев и постепенното усложняване на фактурата чрез съчетаване на хармонични с полифонични изразни средства, употреба на алеаторна и сонорна техника, разширяване на формата и гласовия обхват. Наравно с това много ценни са разсъжденията относно мястото на диригента и ролята му за възпитание на хоровия колектив върху елементите на хоровата звучност, за достигне смислена интерпретация, изразяваща естетиката на композитора. Изхождайки от диригентския си опит Ваня Монева определя „*два подхода към реализацията на звука: от автентичния първообраз на народната песен към съвременността*“ и „*от съвременността към фолклорния първообраз*“ (с. 44). Всичко това води до аналитичен подход към партитурата, към усложняване на художествените изисквания в интерпретацията, които са свързани с вокалното обучение на хористите и качеството на звука. Съвременният подход към традиционния първообраз, инструменталното третиране на фолклорния глас и необходимостта от култура на звука, поставят на изпитание изпълнителските възможности на певците. Като неразделна част от специфичните изисквания към професионалните фолклорни хорове в съвременното е изтъкната и звукозаписната дейност във всичките ѝ разновидности.

Направените практико-приложни и приносни изводи намират поле за изява и в програмите на реализираните шест концерта. Основната нишка, свързваща концертите е еволюционното развитие на жанра, чрез сценична презентация и интерпретация на докторанта. Представените програми отразяват личната отговорност и загриженост на докторанта към жанра и интерпретацията, като диригент и хормайстор.

Приноси на дисертационния труд

Напълно приемам изложените приноси на труда, които са аналитично представени и достоверно изтъкнати и ще акцентирам върху няколко:

- За първи път ясно, логично и задълбочено е разгледан въпроса за трудния път на диригента при постигане на художествена интерпретация с народен хор *a capella*.
- Представено е значимо теоретично изследване на проблематиката за работа с народен хор, подкрепено с художествена реализация в концертни изяви.
- Проследяват се практико-приложни принципи за работа с народен хор.
- Изясняват се основни насоки при интерпретация на песни за народен хор и тяхното сценично претворяване.

Заключението на дисертационния труд представя в обобщен вид приносите му, които са от значение за обогатяване на фолклорната наука и практика. Всички съждения и изводи са изведени от дългогодишната диригентска практика на докторанта и неговата задълбоченост в проблематиката, което е много ценно. Изследването осъществява успешно своите цели не само в теоретичната част, но и за постигане на приложни резултати, демонстрирани чрез репертоара, включен в концертните програми към докторантурата.

Ваня Монева има две публикации в периода на нейното обучение като докторант. Като избор на тема те са свързани с дисертационния труд и напълно отговарят на изискванията за получаване на образователната и научна степен „доктор”. Авторефератът отговаря на стандартите и коректно предава същността, както и посочените приноси на дисертацията.

В заключение

Разгледаните теоретичен труд и шест концерта в художествено-творческата докторантура на кандидата Ваня Монева, имат сериозна научно–практическа и приложна стойност. Те отговарят на изискванията на ЗРАСРБ и правилника за неговото прилагане. Изхождайки от всичко казано по-горе, категорично заставам в подкрепа на автора и представените текст и концерти. Изразявам своята положителна оценка за труда и реализираните шест концерта, както и върху посочените приноси.

Убедено препоръчвам на уважаемото научно жури да удостои Ваня Симеонова Монева с образователната и научна степен „доктор” в Професионално направление 8.3 „Музикално и танцово изкуство“, Научна специалност „Музикознание и музикално

изкуство“ за нуждите на катедра „Музикален фолклор“. Поздравявам и научния ръководител проф. д-р Костадин Бураджиев.

Пловдив

проф. д-р Светла Калудова-Станилова

11 май 2022г.